

Corruption in Educational Management of Thailand

: A Case Study in Lower Northern Legion.

Rattana Buosonte *

Abstract

This research concentrated to study about the corruption in educational management of Thailand which specificity in Lower Northern legion. The three research questions were set as, 1) how did the group of educational persons think about the corruption in educational management? 2) what were the item list of acting which the group of educational persons label or determine to corruption, doing a mistake in government officer tradition, violate to normal tradition of government officer behavior and normal behavior 3) how did the behavioral corruption characteristics of the person in educational management and what were causes and motivation to lead them to do corruption behavior?

The quantitative and qualitative research methodology were use in this research. 386 educational persons were use to be the sample group for study in the quantitative research and 4 educational persons who doing corruption were purposive select to study in the qualitative research. The research instruments for data collecting were questionnaire, observation, interview and document. The research result were as follow:

1. According to the opinion of the group of educational persons, they thought that there were low and medium corruption behavior in the educational management of Thailand in the lower northern legion.
2. Most of the group of educational persons label or determine the items list of acting were corruption and doing a mistake in government officer tradition.
3. Corruption behavior of the 4 case studies who were the educational persons composed of buying student learning material, milk and raw material for cooking in the support food and lunch project.
4. The cause and motivation of the group of educational persons which lead to do corruption were life values, opportunity of acting, social respect, use to acting and the rank or status which support to do.

*
Ed.D. in Curriculum research and Development
Assist.Prof.Dr. in Educational Research and Development.
Vice.Dean of Research and Quality Assurance, Faculty of Education,
Naresaun University.

รายงานวิจัยเรื่อง คอร์ปชั่นในวงการการศึกษาของไทย

: กรณีศึกษาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง

รัตนะ บัวสนธ์ *

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการคอร์ปชั่นในวงการการศึกษาของไทย โดยกำหนดพื้นที่ทำการศึกษาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามการวิจัยไว้ 3 ประการ ได้แก่

- 1) กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการคอร์ปชั่นในวงการการศึกษาอย่างไร
- 2) กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษามีการให้ความหมายลักษณะการกระทำตามการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำเป็นเช่นไร และ 3) สาเหตุ แรงจูงใจ และพฤติกรรมของบุคคลในวงการการศึกษาที่มีการคอร์ปชั่น มีลักษณะอย่างไร งานวิจัยใช้ทั้งระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ บุคคลในวงการการศึกษาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนล่างจำนวน 386 คน และบุคคลในวงการการศึกษาที่เป็นกรณีศึกษา 4 กรณี เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์ และการใช้เอกสารบันทึก ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษามีความคิดเห็นว่ามีการกระทำการคอร์ปชั่นในวงการการศึกษา ในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนล่างอยู่ในระดับน้อย และปานกลาง กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาส่วนใหญ่มีการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำเป็นการกระทำคอร์ปชั่น และประพฤตินิชอบ สำหรับสาเหตุ แรงจูงใจ และพฤติกรรมการคอร์ปชั่นนั้นพบว่า มีสาเหตุ แรงจูงใจ กระทำการคอร์ปชั่นหลายประการ อาทิ ค่านิยมในการดำเนินชีวิต การได้รับโอกาสให้กระทำ การยอมรับทางสังคม ความเคยชิน และการมีตำแหน่งเอื้อต่อการกระทำ เป็นต้น ทั้งนี้ พฤติกรรมคอร์ปชั่น ประกอบด้วย การทุจริตในการจัดซื้อ จัดจ้างค่าวัสดุรายหัวนักเรียน การจัดซื้อนมในโครงการอาหารเสริมนม และการจัดซื้ออาหารในโครงการอาหารกลางวัน เป็นต้น

*

กศ.ด. วิจัยและพัฒนาหลักสูตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิจัยและพัฒนาการศึกษา

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและประกันคุณภาพ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก

ความเป็นมาและปัญหาการวิจัย

ประเทศไทยนับเป็นประเทศหนึ่งที่มีภาพลักษณ์เกี่ยวกับการคอร์ปชั่นอยู่ในอันดับต้นๆ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นผลจากการสำรวจ จัดอันดับ โดยสถาบันหรือหน่วยงานใดๆ ก็ตาม ทั้งที่เป็นหน่วยงาน สถาบันต่างประเทศ และภายในประเทศรวมทั้งจากผลการวิจัยส่วนบุคคลของนักวิชาการในประเทศไทยเอง ก็ชี้ให้เห็นว่าการคอร์ปชั่นในแวดวงราชการไทยนั้นมียุคก่อนข้างสูง ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนจากสถิติของข้าราชการ ที่ถูกร้องเรียนเกี่ยวกับการคอร์ปชั่น ทุจริต ประพฤติมิชอบที่ปรากฏในรายงานของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (ซึ่งปัจจุบันคือ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบแห่งชาติ) ช่วงปี พ.ศ. 2537 จนถึง พ.ศ. 2542 ที่ชี้ให้เห็นว่าในบรรดาข้าราชการที่ถูกร้องเรียนมากเป็นอันดับหนึ่งคือ ข้าราชการกระทรวงมหาดไทยในขณะที่ข้าราชการในกระทรวงศึกษาธิการถูกร้องเรียนมากเป็นอันดับที่สอง นอกจากนั้นข้าราชการไทยสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยก็ถูกร้องเรียน โดยมีจำนวนอยู่ในอันดับกลางๆ จากหน่วยงานราชการไทยทั้งหมดที่รายงานนำเสนอไว้

ปรากฏการณ์ดังกล่าว ยืนยันได้อย่างชัดเจนว่า ในวงการการศึกษาของไทยนั้นการเกิดพฤติกรรมคอร์ปชั่นของข้าราชการเป็นสิ่งที่มียุคจริง ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติงานอยู่ในแวดวงการศึกษาของไทยในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง จึงมีความสนใจในการทำการวิจัยเกี่ยวกับการคอร์ปชั่นในวงการการศึกษาของไทย โดยเลือกศึกษาเฉพาะในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง เพื่อมุ่งตอบคำถามการวิจัยดังนี้

คำถาม

1. กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการคอร์ปชั่นในวงการการศึกษาอย่างไร
2. กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษามีการให้ความหมายลักษณะการกระทำตามการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำเป็นเช่นไร
3. สาเหตุ แรงจูงใจ และพฤติกรรมของบุคคลในวงการการศึกษาที่มีการกระทำคอร์ปชั่นมีลักษณะอย่างไร

ในคำถามข้อที่ 1 ผู้วิจัยต้องการทราบว่ากลุ่มบุคคลในวงการการศึกษามีความคิดเห็นว่ากลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาด้วยกันมีการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการคอร์ปชั่นเป็นอย่างไร มากหรือน้อยปานใด

คำถามข้อที่ 2 นั้น ผู้วิจัยต้องการทราบว่า กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษามองว่าการกระทำเช่นไรของบุคคลในวงการการศึกษาที่จัดเป็น หรือ ไม่เป็นการคอร์ปชั่น

นอกจากนั้นแล้ว ในคำถามข้อที่ 1 และข้อที่ 2 นี้ หากพิจารณาเปรียบเทียบความคิดเห็น และการให้ความหมายของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาโดยจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา สังกัดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานด้วยแล้วจะมีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

สำหรับคำถามสุดท้าย ผู้วิจัยต้องการทราบว่า การที่บุคคลในวงการการศึกษาหนึ่งๆ ที่มีลักษณะพฤติกรรมเข้าข่ายเป็นการคอร์รัปชันนั้น บุคคลผู้นี้มีสาเหตุ แรงจูงใจ และพฤติกรรมการคอร์รัปชันเป็นอย่างไร

จากประเด็นปัญหา และคำถามการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยจึงกำหนดวัตถุประสงค์ในการทำ การวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาเกี่ยวกับการคอร์รัปชันในวงการการศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาเกี่ยวกับการคอร์รัปชันในวงการการศึกษาโดยจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา สังกัดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน
3. เพื่อศึกษาการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษา
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำกับเพศ ระดับการศึกษา สังกัดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษา
5. เพื่อศึกษาสาเหตุ แรงจูงใจ และลักษณะพฤติกรรมการคอร์รัปชันของบุคคลในวงการการศึกษา

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานการวิจัยเพื่อการทดสอบไว้ดังนี้

สมมุติฐานการวิจัย

1. กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่มีเพศ ระดับการศึกษา สังกัดสถานศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการคอร์รัปชันในวงการการศึกษาต่างกัน
2. มีความสัมพันธ์ระหว่างการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำกับเพศ ระดับการศึกษา สังกัดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการภายใต้ขอบเขตในแต่ละด้านต่อไปนี้

1. ด้านเนื้อหา งานวิจัยมุ่งศึกษาเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับการคอร์ปชั่นใน 7 ประเภท ได้แก่

- 1.1 การเข้าสู่ตำแหน่งหน้าที่การงาน
- 2.2 การจัดซื้อ จัดจ้าง ประกวตราคววัสดุ ครุภัณฑ์
- 3.3 ระบบพวกพ้อง คนสนิท หรือระบบอุปถัมภ์
- 4.4 เด็กฝากเพื่อการศึกษา
- 5.5 การใช้เวลา และสิ่งของทางราชการในงานส่วนตัว
- 6.6 การให้ของขวัญ ของกำนัลในโอกาสพิเศษ
- 7.7 การใช้ตำแหน่งหน้าที่การงานเพื่อแสวงหารายได้

2. ด้านตัวแปร ตัวแปรในการวิจัยประกอบด้วย

2.1 ตัวแปรต้น

- 2.1.1 เพศ แบ่งเป็นชาย และหญิง
- 2.1.2 ระดับการศึกษา แบ่งเป็นปริญญาตรีหรือต่ำกว่า และสูงกว่าปริญญาตรี
- 2.1.3 สังกัดสถานศึกษา แบ่งเป็นสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด (สพจ.) สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด (สศจ.) และสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับอนุปริญญาขึ้นไป
- 2.1.4 ประสบการณ์ในการทำงาน แบ่งเป็น ต่ำกว่า 5 ปี - 15 ปี และสูงกว่า 15 ปี

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

- 2.2.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคอร์ปชั่นในวงการการศึกษา
- 2.2.2 การให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำ
- 2.2.3 สาเหตุ แรงจูงใจ และพฤติกรรมคอร์ปชั่น

3. ด้านพื้นที่การศึกษา งานวิจัยมุ่งศึกษาการคอร์ปชั่นในวงการการศึกษาในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง หรือภาคกลางตอนบน อันได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก พิจิตร เพชรบูรณ์ สุโขทัย กำแพงเพชร นครสวรรค์ อุตรดิตถ์ และตาก

4. ด้านระยะเวลาทำการวิจัย ระยะเวลาที่ใช้ในการทำการวิจัยเรื่องนี้ประมาณ 1 ปี การศึกษาเศษ เริ่มต้นตั้งแต่ปลายปีการศึกษา 2543 สิ้นสุดกลางปีการศึกษา 2545

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ
ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ การวิจัยเชิงสำรวจ
โดยผู้วิจัยนำมาใช้เพื่อค้นหาคำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 -4
ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำมาใช้เพื่อค้นหา
คำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 5 โดยใช้แบบแผนการวิจัย เป็นแบบการศึกษาพหุกรณี

2. แหล่งข้อมูลในการวิจัย

แหล่งข้อมูลในการวิจัยแบ่งออกตามระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

2.1 ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ แหล่งข้อมูล ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ใน
สถานศึกษา เขตจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 386 คน จากประชากรทั้งสิ้น
50,689 กลุ่มตัวอย่างดังกล่าว ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

2.2 ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แหล่งข้อมูล ได้แก่ กรณีศึกษา 4 กรณี ซึ่งเป็น
บุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง และมีพฤติกรรมคอร์ปชั่นในลักษณะ
ใดลักษณะหนึ่งตามที่กำหนดไว้ 7 ประการ กรณีศึกษาทั้ง 4 กรณี ถูกเลือกมาศึกษาแบบเจาะจง

3. เครื่องมือ และเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือ และเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

- 1.1 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการคอร์ปชั่นในวงการการศึกษา
- 2.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม
- 3.3 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และไม่มีโครงสร้าง
- 4.4 การศึกษาจากเอกสารบันทึก

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์จำแนกตามลักษณะข้อมูล ดังนี้

- 4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ข้อมูลส่วนนี้เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการใช้
แบบสอบถามรวบรวม ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ซึ่งประกอบด้วย
 - 4.1.1 สถิติพื้นฐานหรือสถิติภาคบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐานความถี่ และร้อยละ
 - 4.1.2 สถิติอ้างอิง เป็นสถิติที่ใช้เพื่อการทดสอบสมมุติฐานการวิจัย
ซึ่งประกอบด้วย การทดสอบทีแบบอิสระ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการทดสอบ
ไคว์สแควร์

4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลส่วนนี้ได้มาจากการใช้การสังเกต การ สัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบสรุปอุปนัย การวิเคราะห์จำแนกชนิด ข้อมูล และการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ และสมมุติฐานการวิจัย ปรากฏตามลำดับ ดังนี้

1. ความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษา เกี่ยวกับการคอร์ปชั่นในวงการ การศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่มี ต่อรายการข้อคำถามทั้งสิ้น 20 ข้อ นั้น กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาเห็นว่า มีการคอร์ปชั่นใน วงการการศึกษาอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาความคิดเห็นเกี่ยวกับการคอร์ปชั่นในวงการ การศึกษาเป็นรายข้อก็พบว่า มีจำนวนรายการข้อคำถามเกี่ยวกับการคอร์ปชั่นอยู่ถึง 12 ข้อคำถามที่ กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาเห็นว่ามียู่ในระดับน้อย ในขณะที่รายการข้อคำถามที่เหลืออีก จำนวน 8 ข้อนั้น กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษามีความคิดเห็นว่ามีการคอร์ปชั่นอยู่ในระดับปาน กลาง โดยที่รายการข้อคำถามเกี่ยวกับการคอร์ปชั่นในวงการการศึกษาข้อที่ 3 ที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับ “การอาศัยพรรคพวกและความสนิทกับผู้ที่มีอำนาจในการเลื่อนระดับหรือเข้าสู่ตำแหน่งหน้าที่ การ งาน” นั้น กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษามีความคิดเห็นว่ามีปรากฏอยู่ในระดับปานกลาง โดย มี แนวโน้มจะอยู่ในระดับสูง

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาเกี่ยวกับการคอร์ปชั่นใน วงการการศึกษา จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา สังกัดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่เป็นเพศชาย และเพศหญิง มีความ คิดเห็นเกี่ยวกับการคอร์ปชั่นในวงการการศึกษาไม่แตกต่างกัน นอกจากนั้นกลุ่มบุคคลในวงการ การศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ในสังกัดสถานศึกษาต่างกัน ทั้งสามสังกัดก็มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการ คอร์ปชั่นในวงการการศึกษาไม่แตกต่างกัน และท้ายที่สุดเมื่อพิจารณา ที่ประสบการณ์ในการทำงาน แม้ว่ากลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกันก็พบอีกว่า กลุ่มบุคคลในวงการ การศึกษาเหล่านี้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการคอร์ปชั่นในวงการการศึกษาไม่แตกต่างกัน เช่นกัน

โดยสรุป การพิจารณาความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่มีต่อการ คอร์ปชั่นในวงการการศึกษา ซึ่งพิจารณาจำแนกตามตัวแปร เพศ ระดับการศึกษา สังกัดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานนั้น ไม่มีความแตกต่างกัน แต่อย่างใดทั้งสิ้น

3. การให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาจาก จำนวนรายการข้อคำถามทั้งหมด 20 ข้อ ที่ผู้วิจัยใช้สอบถามความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลในวงการ การศึกษาเพื่อให้อาจจัดกลุ่มลักษณะการกระทำในแต่ละรายการของคำถามหนึ่งๆ นั้นว่าเป็นการกระทำ

ลักษณะใดระหว่างการคอร์ปชั่น ประพฤติมิชอบ ผิดธรรมเนียมปฏิบัติ เป็นปกติ และไม่แสดงความคิดเห็น ผลการวิจัยพบว่า มีจำนวนข้อคำถามอยู่ 4 ข้อ ถ้ากระทำแล้วกลุ่มบุคคลในวงการศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นหรือให้ความหมายการกระทำดังกล่าวว่าเป็นการคอร์ปชั่น ซึ่งได้แก่

1. การรับเงินหรือผลประโยชน์ตอบแทน เนื่องมาจากการให้ออมนุมัติจัดซื้อ จัดจ้าง หรือประกวดราคา วัสดุ ครุภัณฑ์ทางการศึกษาเพื่อสร้างรายได้ส่วนตัว
2. ใช้ตำแหน่งหน้าที่ทางราชการ เพื่อให้ตนเองได้รับผลประโยชน์จากส่วนราชการ เช่น การอนุมัติไปราชการ การเบิกจ่ายต่างๆ
3. การอนุมัติจัดซื้อ จัดจ้าง หรือประกวดราคาวัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดิน สิ่งก่อสร้าง โดยเอื้อประโยชน์เฉพาะราย
4. ใช้สิ่งของวัสดุ ครุภัณฑ์ของส่วนราชการในการทำงานส่วนตัว

สำหรับรายการการกระทำในข้อคำถามที่เหลือทั้งหมดอีกจำนวน 16 ข้อนั้น กลุ่มบุคคลในวงการศึกษาส่วนใหญ่ให้ความหมายหรือมีความคิดเห็นต่อการกระทำดังกล่าวว่า หากกระทำแล้วจัดเป็นกลุ่มการกระทำที่เป็นการประพฤติมิชอบทั้งสิ้น อาทิ การบรรจุ แต่งตั้ง ญาติมิตร คนสนิท ให้ปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ โดยอาศัยอำนาจสั่งการด้วยตนเอง หรือหว่านล้อมผลักดันผ่านคณะกรรมการคัดเลือกให้ทำตามความต้องการ การจัดเลี้ยงและการให้สัญญาตอบแทน แลกเปลี่ยนกับการเข้าสู่ตำแหน่งหน้าที่การงาน เหล่านี้ เป็นต้น

ในขณะที่การให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำของกลุ่มบุคคลในวงการศึกษาที่มีต่อรายการการกระทำในข้อคำถามว่าลักษณะการกระทำที่มีผิดธรรมเนียมปฏิบัติ และเป็นปกติ รวมกระทั่งการไม่แสดงความคิดเห็นนั้นมีอยู่เป็นส่วนน้อย

โดยสรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำของกลุ่มบุคคลในวงการศึกษาที่มีต่อรายการกระทำในจำนวนข้อคำถามทั้งหมดนั้น กลุ่มบุคคลในวงการศึกษาส่วนใหญ่ เห็นว่าหากกระทำแล้วจัดเป็นการคอร์ปชั่น และประพฤติมิชอบในขณะที่มีกลุ่มบุคคลในวงการศึกษาส่วนน้อยที่เห็นว่าหากกระทำแล้วจัดเป็นการ ผิดธรรมเนียมปฏิบัติและเป็นปกติ

4. ความสัมพันธ์ระหว่างการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำกับเพศ ระดับการศึกษา สังกัดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานของกลุ่มบุคคลในวงการศึกษา

ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ในการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำกับเพศ ระดับการศึกษา สังกัดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษา ด้วยไควส์แควร์ พบว่า กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาเพศชายและเพศหญิงมีการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำแตกต่างกัน กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำแตกต่างกัน กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่ทำงานในสังกัดสถานศึกษาแตกต่างกันมีการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำแตกต่างกัน และท้ายที่สุด กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันก็ให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำแตกต่างกัน จากผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำกับเพศ ระดับการศึกษา สังกัดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษา

5. สาเหตุ แรงจูงใจ และลักษณะพฤติกรรมการคอร์ปชั่นของบุคคลในวงการการศึกษา

ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยในส่วนนี้ ได้มาจากการใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยทำการศึกษาแบบพหุกรณีกับบุคคลในวงการการศึกษา 4 รายกรณี ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

กรณีที่ 1 นายชอบ ติดตามนาย ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแห่งหนึ่งในเขตภาคเหนือตอนล่าง นายชอบ ถูกร้องเรียนและได้รับ การกล่าวหาว่ากระทำทุจริตกรณีจัดซื้อจัดจ้างสิ่งของในโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุ แรงจูงใจ ที่ทำให้นายชอบ มีการกระทำคอร์ปชั่น เป็นเพราะ ความเป็นคนประจบ พุดเก่ง เอาอกเอาใจผู้บังคับบัญชาของนายชอบ ทำให้มีโอกาสได้ติดตามรับใช้ผู้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิด สม่่าเสมอ อันนำไปสู่การได้รับความดีความชอบในการปฏิบัติหน้าที่บ่อยครั้ง การยอมรับจากบุคคลหรือสังคมรอบข้างในการเลือกให้นายชอบ เป็นตัวแทนในลักษณะต่างๆ ตลอดจนการมีตำแหน่งเป็นผู้บริหาร โรงเรียนซึ่งอาศัยช่องโหว่ของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับในการเอื้อให้ตนเองมีอำนาจดำเนินการได้ สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุ แรงจูงใจที่ส่งเสริมซึ่งกันและกันจนกระทั่งทำให้นายชอบ ไม่เกรงกลัวต่อการกระทำคอร์ปชั่นในที่สุด

กรณีที่ 2 นายชัย ชอบการค้า ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแห่งหนึ่งในเขตภาคเหนือตอนล่าง นายชัย ถูกร้องเรียนเกี่ยวกับการทุจริตงบประมาณซ่อมแซมในโรงเรียน และการจัดซื้ออาหารเสริมนมให้แก่เด็กนักเรียน ผลการร้องเรียน ทำให้ถูกตั้งกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง และได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อนผู้บริหารที่เป็นกรรมการสอบสวนให้พ้นผิด โดยเอื้อให้นายชัยทำหลักฐานการเบิกจ่ายเพื่อให้พ้นผิด ผลการศึกษานายชัยในส่วนที่เกี่ยวกับสาเหตุ แรงจูงใจกระทำการทุจริตหรือคอร์ปชั่นนั้น เป็นเพราะ ค่านิยมในการดำเนินชีวิตที่ฟุ้งเฟ้อ ชอบเที่ยวเตร่หาความสำราญ เล่นการพนัน ดื่มเหล้า และเข้าสู้ ซึ่งทำให้ต้องใช้เงินเพื่อการใช้จ่ายเกินกว่าฐานะการเงินที่แท้จริงของตน รวมทั้งการทำ

อาชีพเสริมรับเหมาก่อสร้างทำให้ต้องเบียดบังเวลาปฏิบัติราชการส่วนหนึ่งไปเพื่อการทำธุรกิจรับเหมา ซึ่งนายชัย สามารถใช้เป็นข้ออ้างกับคณะครูว่าคนไปปฏิบัติราชการโดยอาศัยความเป็นผู้บริหารโรงเรียนโดยที่ไม่มีใครกล้าตรวจสอบอย่างแท้จริง นอกจากนั้นการมีตำแหน่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนซึ่งระเบียบปฏิบัติได้ให้อำนาจเบ็ดเสร็จในการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดตั้งและใช้งบประมาณบางส่วนได้เอง สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุ ชักจูงให้ นายชัย ชอบการค้า กระทบการทุจริตคอร์ปชั่นในโรงเรียนได้โดยง่าย

กรณีที่ 3 นายสุวัฒน์ มุ่งกิจการดี ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดแห่งหนึ่งในเขตภาคเหนือตอนล่าง นายสุวัฒน์ ถูกร้องเรียนเกี่ยวกับการทุจริตเงินในโครงการอาหารกลางวัน นอกจากนั้นก็ยังมีพฤติกรรมส่อไปในทางทุจริตเกี่ยวกับการเบิกจ่ายงบประมาณการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุรายหัว และรายเงินค่าเปอร์เซ็นต์ในการจัดซื้อนมตามโครงการอาหารเสริมนม ผลจากการถูกร้องเรียนทำให้นายสุวัฒน์ ถูกตั้งคณะกรรมการสอบสวนและได้รับการลงโทษทางวินัย พร้อมทั้งได้รับคำสั่งให้ย้ายโรงเรียนจากการศึกษาพบว่า สาเหตุ แรงจูงใจ ที่นำไปสู่การกระทำทุจริต คอร์ปชั่น ของนายสุวัฒน์ เป็นเพราะค่านิยมในการดำเนินชีวิตที่ฟุ้งเฟ้อ การพัวพันในอบายมุข การใช้เงินเพื่อสร้างภาพพจน์ รักษาหน้าความเป็นผู้บริหาร การรับภาระใช้จ่ายในการเลี้ยงดูครอบครัว การมีพื้นฐานความคิดในการรับราชการที่มุ่งเป็นผู้บริหาร โรงเรียนโดยต้องการสร้างฐานะการเงินของตนเองให้เพียงพอเพื่อดูแลครอบครัวข้าง และเมื่อเป็นผู้บริหารโรงเรียนก็ใช้อำนาจในการบริหารสั่งการ หรือดำเนินการเกี่ยวกับใช้จ่ายงบประมาณของโรงเรียนในเรื่องต่างๆ อย่างไม่ระมัดระวัง สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุ แรงจูงใจที่ประกอบกัน อันนำไปสู่การกระทำ ทุจริต คอร์ปชั่น ของนายสุวัฒน์ในที่สุด

กรณีที่ 4 นายกมล รักหลวง ปัจจุบันปฏิบัติงานเป็นอาจารย์ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง ในเขตภาคเหนือตอนล่าง และเคยเป็นผู้บริหารของสถาบันดังกล่าว นายกมล ถูกร้องเรียนเกี่ยวกับเรื่องการเบิกจ่ายงบประมาณซ้ำซ้อน และมีพฤติกรรมทุจริตคอร์ปชั่น ที่เกี่ยวกับการนำสิ่งของทางราชการซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสิ่งของที่ใช้ในสำนักงานไปใช้ส่วนตัวที่บ้านพัก การเรียกรับเงินค่าคอมมิชชั่นจากร้านค้าที่เป็นร้านค้าประจำซึ่งนายกมล จัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์การเรียนการสอน ในขณะที่ตำแหน่งเป็นผู้บริหาร การเบิกน้ำมันทางราชการเพื่อใช้เติมรถยนต์ส่วนตัวในการเดินทางไปราชการ การนำสิ่งของจากร้านค้ามาขายในชั่วโมงสอนให้แก่ญาติก่อนเริ่มทำการสอนทุกครั้ง รวมทั้ง การเรียกรับของฝากจากเพื่อนอาจารย์ด้วยกันเพื่อเอื้อต่อการลงเวลาปฏิบัติงานกรณีอาจารย์ดังกล่าวมาปฏิบัติงานสาย เป็นต้น จากการศึกษาค้นคว้าสาเหตุ แรงจูงใจสำคัญๆ ที่ทำให้นายกมล มีการกระทำทุจริต คอร์ปชั่น เป็นเพราะความเคยชินหรือการไม่ตระหนักในการกระทำของตนว่าเป็นสิ่งเสียหายหรือเป็นสิ่งไม่ถูกต้อง กรณีการนำสิ่งของทางราชการไปใช้ส่วนตัวโดยมิได้สนใจจำแนกว่าสิ่งของดังกล่าวนั้นควรใช้ในโอกาสและสถานที่ใด มีความสับสนอย่างจงใจ ระหว่างความเป็นคนของข้าราชการและคนสามัญ การมีตำแหน่งเป็น

ผู้บริหารที่มีอำนาจในการจัดซื้อจัดจ้างวัสดุ ครุภัณฑ์ การเรียนการสอนจากร้านค้า เป็นช่องทางทำให้ได้รับค่าคอมมิชชั่นเพื่อเอื้อต่อการจัดซื้อเป็นประจำ ช่องว่างของระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการเบิกจ่ายซ้ำซ้อนซึ่งมักขาดการตรวจสอบอย่างแท้จริง รวมทั้งภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัวในส่วนที่ต้องผ่อนชำระหนี้การสร้างบ้าน และส่งเสียบุตรให้ได้รับการศึกษาในระดับสูงๆ สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุ แรงจูงใจร่วมกัน ที่ส่งผลให้เกิดการกระทำทุจริต คอร์รัปชัน ของนายกมล รักหลวง

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อค้นพบที่สำคัญๆ จากงานวิจัย ที่ผู้วิจัยนำมาอภิปราย มีตามลำดับดังต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่ง จากผลการวิจัยที่พบว่า กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการคอร์รัปชันในวงการการศึกษาอยู่ในระดับน้อยและปานกลางตามรายการข้อคำถามต่างๆ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการสอบถามนั้น อาจเป็นเพราะว่าลักษณะของโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาปฏิบัติงานอยู่มีโอกาที่จะเกิดกิจกรรมหรืองานตามรายการข้อคำถามไม่บ่อยนัก ทั้งนี้เนื่องมาจากขอบเขตอำนาจหน้าที่ของโรงเรียนหรือสถานศึกษาในสังกัดต่างๆ ที่จะเป็นผู้ปฏิบัติเอง ไม่เอื้อให้ปฏิบัติได้ นอกจากนี้ก็อาจเป็นเพราะว่าข้อจำกัดทางด้านงบประมาณและลักษณะของกลุ่มคนที่โรงเรียนหรือสถานศึกษาให้บริการนั้นได้รับบริการจากโรงเรียน หรือสถานศึกษาอย่างเพียงพอแล้ว สิ่งเหล่านี้อาจเป็นสาเหตุประกอบกันให้กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาแสดงความคิดเห็นว่ามีคนคอร์รัปชันในวงการการศึกษาไม่มากนัก ดังตัวอย่างรายการข้อคำถามที่ว่า “การแต่งตั้งหรือจัดจ้างเจ้าหน้าที่ ทีมงานเพื่อทำหน้าที่เจรจาต่อรอง รับรับเงินหรือผลประโยชน์ตอบแทนจากร้านค้า บริษัทที่จะประสงค์จะชนะการประกวด ประมูลราคาในการ จัดซื้อ จัดจ้างวัสดุ ครุภัณฑ์” หรือ “การบรรจุ แต่งตั้งญาติมิตร คนสนิทให้ได้ปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ” และ “รับฝากบุคคลเข้าเรียนหรือศึกษา ต่อในโรงเรียนหรือสถานศึกษา” ตลอดจนข้อคำถามว่า “ใช้พาหนะส่วนราชการในการปฏิบัติงานส่วนตัว และครอบครัวในเวลาราชการ” ทำนองนี้เป็นต้น จะเห็นว่า ข้อคำถามเหล่านี้ หากพิจารณาจากลักษณะงานที่ปฏิบัติในสถานศึกษา ที่สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด โอกาสที่จะกระทำได้นั้นแทบจะไม่มีเพราะเหตุที่ว่า ในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด การที่จะมีเด็กนักเรียนต้องการเข้าเรียนมากจนกระทั่งต้องแข่งขันรับฝากให้มีที่เรียน หรือ การมีพาหนะส่วนราชการ (รถยนต์) ประจำโรงเรียนนั้น เป็นไปได้ยากเพราะในความเป็นจริงแล้วโรงเรียนในสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดส่วนใหญ่ก่อนข้างจะมีจำนวนเด็กที่เข้าเรียนลดลงหรือกล่าวอย่างสรุปคือ มีห้องเรียนเกินจำนวนเด็ก ยิ่งไปกว่านั้นการที่โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด จะมีพาหนะส่วนราชการของโรงเรียนไว้ใช้เองก็มีเฉพาะโรงเรียนขนาดใหญ่ เช่น โรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด เท่านั้น ส่วนโรงเรียนประถมศึกษาทั่วๆ ไปนั้น ไม่สามารถที่จะมีรถยนต์ส่วนราชการได้ เพราะไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะจัดซื้อ ข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ จะเห็นได้อย่างชัดเจน

เมื่อผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาเกี่ยวกับการคอร์ปชั่นตามสังกัดสถานศึกษา ซึ่งก็พบว่า กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่สังกัดสถานศึกษาที่เปิดสอนในระดับอนุปริญญาขึ้นไป มีความคิดเห็น ว่ามีการคอร์ปชั่นอยู่ในระดับปานกลางต่างจากกลุ่มบุคคลในสังกัดสถานศึกษาสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสามัญศึกษาจังหวัดที่เห็นว่าเมื่ออยู่ในระดับน้อย เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าในรายการข้อคำถามต่างๆ เกี่ยวกับการคอร์ปชั่นที่ผู้วิจัยสอบถามนั้น โดยขอข่ายอำนาจหน้าที่ และลักษณะงานที่ปฏิบัติตลอดจนการมีงบประมาณในการบริหารงานก่อนข้างที่จะมากกว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา และสังกัดสามัญศึกษาจังหวัด จึงทำให้เกิดโอกาสที่มีการคอร์ปชั่นในสถานศึกษาที่เปิดสอนในระดับอนุปริญญาขึ้นไปมีมากกว่าซึ่งสะท้อนออกมาให้เห็นได้จากความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลในสถานศึกษานี้ที่มีความคิดเห็นต่างออกไปจากอีกสองกลุ่ม ดังที่กล่าว ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่เกี่ยวกับการคอร์ปชั่นโดยจำแนกพิจารณาตามเพศ ระดับการศึกษา และ ประสบการณ์ในการทำงานแล้วก็พบว่า กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาไม่ว่าจะเป็นเพศใด ระดับการศึกษาใด และมีประสบการณ์ในการทำงานแต่ใดก็ตามต่างก็เห็นว่าการคอร์ปชั่นในวงการการศึกษาอยู่ในระดับน้อย ซึ่งข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภชัย ยาวประภาส และคณะ ที่ทำงานวิจัยเรื่อง “คอร์ปชั่น และการซื้อขายตำแหน่งในทัศนะข้าราชการ” ซึ่งบุญเลิศ ช่างใหญ่ นำมาเผยแพร่ในคอลัมน์ หมายเหตุประชาชื่น (มติชนสุดสัปดาห์, ฉบับที่ 1144, 2545 : 19) ที่พบว่า มีข้าราชการเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เห็นด้วยว่าการคอร์ปชั่นในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง และใช้งบประมาณของรัฐอย่างไม่ถูกต้อง นอกจากนั้น ผลงานวิจัยของศุภชัย ก็ยังพบอีกว่าข้าราชการส่วนใหญ่มีความเห็นว่าสภาพการคอร์ปชั่นในแวดวงราชการปัจจุบันนี้ดีกว่าเมื่อ 5 ปีที่ผ่านมา ค้นพบจากงานวิจัยดังกล่าวนี้ แม้ว่า ศุภชัย และคณะ จะทำการวิจัยความคิดเห็นของข้าราชการทั่วไปซึ่งต่างจากงานวิจัยของผู้วิจัยที่มุ่งศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษา แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาก็คือ ข้าราชการ ดังนั้นวิถีปฏิบัติ แบบแผนของความเป็นข้าราชการก็อาจทำให้กรอบการมองของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาไม่แตกต่างจาก กลุ่มข้าราชการอื่นๆ เท่าใดนัก นั่นคือ เห็นว่าการคอร์ปชั่นในวงการการศึกษายู่ในระดับที่น้อยเป็นส่วนใหญ่

ประเด็นที่สอง จากผลการวิจัยที่เกี่ยวกับการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำในรายการข้อคำถามทั้งสิ้น 20 ข้อ ซึ่งพบว่า กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาส่วนใหญ่จัดกลุ่มลักษณะการกระทำเป็นการคอร์ปชั่น และประพฤติมิชอบ แทบทั้งสิ้น โดยจัดกลุ่มรายการข้อคำถามที่เป็นการกระทำคอร์ปชั่น 4 ข้อ และที่เหลืออีก 16 ข้อนั้น จัดให้เป็นการกระทำประพฤติมิชอบ ทั้งนี้ในจำนวน 4 ข้อ ที่กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาเห็นว่า หากกระทำแล้วถือเป็นการคอร์ปชั่นนั้น ก็ได้แก่ “การรับเงินหรือผลประโยชน์ตอบแทนจากการให้ออมนุมัติจัดซื้อจัดจ้าง” “ใช้ตำแหน่งหน้าที่ในส่วนราชการ เพื่อให้ตนเองได้รับผลประโยชน์จากส่วนราชการ ฯ”

การอนุมัติจัดซื้อ จัดจ้าง หรือประกวดราคาวัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดิน สิ่งก่อสร้าง โดยเอื้อประโยชน์ เฉพาะราย” และ “ใช้สิ่งของ วัสดุ ครุภัณฑ์ของส่วนราชการในการทำงานส่วนตัว” ซึ่งผลจาก งานวิจัยนี้ได้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ผาสุก พงษ์ไพจิตร และสังคีต พิริยะรังสรรค์. (2537 : 65 - 137) เพียงข้อเดียว นั่นคือ งานวิจัยของบุคคลทั้งสองที่ถามว่า “เอากระดาษ ของหลวงมาใช้ ส่วนตัว” มีลักษณะการกระทำเป็นแบบใด กลุ่มบุคคลที่เป็นข้าราชการจัดให้เป็นการคอร์รัปชัน คำตอบดังกล่าวนี้จะสอดคล้องกันกับรายการข้อคำถามเกี่ยวกับการ “ใช้สิ่งของ วัสดุ ครุภัณฑ์ ของ ส่วนราชการในการทำงานส่วนตัว” ที่กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษา (ซึ่งก็จัดเป็นกลุ่มข้าราชการ ด้วยเช่นกัน) จากงานวิจัยนี้ ก็จัดให้เป็นการกระทำคอร์รัปชันเช่นกัน สำหรับรายการการกระทำใน ข้อคำถามอื่นๆ จากงานวิจัยนี้ที่กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาจัดให้เป็นการกระทำคอร์รัปชันส่วน หนึ่ง และเป็น การกระทำประพฤติมิชอบอีกส่วนหนึ่งนั้น ก่อนข้างจะให้ผลสลับกับงานวิจัยของ ผาสุก พงษ์ไพจิตร และสังคีต พิริยะรังสรรค์ (2537) กล่าวคือ ในบางรายการข้อคำถามจาก งานวิจัยของผู้วิจัยที่ถูกจัดให้เป็นการกระทำคอร์รัปชัน แต่ในงานวิจัยของ ผาสุก และสังคีต กลุ่ม ผู้ตอบจัดให้เป็นการประพฤติมิชอบ และในทางตรงกันข้ามในงานวิจัยของ ผาสุก และสังคีต บาง รายการข้อคำถามถูกจัดให้เป็นการกระทำคอร์รัปชันจากกลุ่มผู้ตอบ แต่ทว่าในข้อคำถามลักษณะ คล้ายๆ กันนี้ ในงานวิจัยของผู้วิจัย กลุ่มผู้ตอบซึ่งเป็นบุคคลในวงการการศึกษาจัดให้เป็นการ ประพฤติมิชอบ เช่น “การใช้พาหนะส่วนราชการในการปฏิบัติงานส่วนตัว และครอบครัว ในเวลา ราชการ” ซึ่งงานวิจัยของผู้วิจัยถูกกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาจัดให้เป็นการกระทำที่ประพฤติมิ ชอบ แต่งานวิจัยของ ผาสุก พงษ์ไพจิตร และสังคีต พิริยะรังสรรค์ นั้น กลุ่มผู้ตอบจะจัดให้ เป็น การกระทำคอร์รัปชัน ทำนองนี้ เป็นต้น

แต่กระนั้นก็ตาม ข้อค้นพบดังกล่าวนี้มีได้หมายความว่า ผลงานวิจัยของผู้วิจัยได้ ข้อเท็จจริงที่ ขัดแย้งกับงานวิจัยของบุคคลทั้งสองโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ หากพิจารณาจากแนวโน้ม ของการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำในรายการข้อคำถามต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นของ ผู้วิจัย หรือของ ผาสุก พงษ์ไพจิตร และสังคีต พิริยะรังสรรค์ ที่มีข้อคำถามบางข้อคล้ายๆ กัน นั้นก็ พบว่ากลุ่มผู้ตอบส่วนใหญ่ มักจะจัดให้เป็นการคอร์รัปชัน และประพฤติมิชอบ แทบทั้งสิ้น มีอยู่ น้อยมากที่เห็นว่าเป็นเรื่องปกติ ดังนั้นหากพิจารณาจากความหมายของคอร์รัปชัน ตามที่งานวิจัย กำหนดไว้ว่าหมายรวมถึงการประพฤติมิชอบด้วยก็อาจกล่าวได้ว่า ผลงานวิจัยของผู้วิจัยค่อนข้างจะ ได้ผลเป็นไปทำนองเดียวกันกับงานวิจัยของบุคคลทั้งสอง นอกจากนั้นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่ น่าจะทำให้ข้อค้นพบเกี่ยวกับการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำตามรายการข้อคำถามของงานวิจัยนี้ ให้ผลสลับกับของ ผาสุก พงษ์ไพจิตร และสังคีต พิริยะรังสรรค์ ก็เพราะว่างานวิจัยของบุคคลทั้ง สอง ทำการวิจัยกับกลุ่มบุคคลทั่วไปในสังคมไทยโดยแยกตามกลุ่มอาชีพต่างๆ และแม้ว่าจะมี กลุ่มอาชีพข้าราชการ แต่ก็เป็นการรวมกันได้จำแนกว่าเป็นข้าราชการสังกัดหน่วยงาน ใด ซึ่งแตกต่างจากของผู้วิจัยที่จำเพาะทำการศึกษากับกลุ่มข้าราชการที่เป็นบุคคลในวงการ

การศึกษาที่ส่วนใหญ่จะมีหน้าที่เป็นข้าราชการครู ทำหน้าที่สอนอบรมทางจริยธรรมให้ผู้เรียน ด้วยเหตุนี้บางรายการข้อคำถามจากงานวิจัยของผู้วิจัยจึงถูกกลุ่มบุคคลดังกล่าวจัดให้เป็นการ คอรัปชั่น ในขณะที่ข้อคำถามคล้ายๆ กันนี้งานวิจัยของ ผาสุก พงษ์ไพจิตร และ สังคีต พิริยะรังสรรค์ กลุ่มผู้ตอบ จัดให้เป็นการประพฤติมิชอบ ซึ่งดูเหมือนจะมีน้ำหนักความผิดของการกระทำน้อยกว่าการคอรัปชั่น เช่น รายการข้อคำถาม “การเรียนรับเงินค่าคอมมิชชั่น หรือเงิน ตามน้ำ” เป็นต้น

ประเด็นที่สาม ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำกับ เพศ ระดับการศึกษา สังกัดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษา ที่พบว่ามีความสัมพันธ์กันทั้งสิ้น เมื่อพิจารณาใน ภาพรวม กล่าวคือ ไม่ว่าจะเป็กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่เพศต่างกันก็ให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำต่างกัน หรือกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกันก็ให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำต่างกัน หรือแม้แต่กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่อยู่ใน สถานศึกษาต่างสังกัดกันก็ให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำต่างกัน และในท้ายที่สุด กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันก็ให้ความหมายการจัดกลุ่ม ลักษณะการกระทำต่างกันด้วยเช่นกัน ข้อค้นพบเช่นนี้ มีสิ่งที่พึงตระหนักในการอ่าน และนำ ผลงานวิจัยส่วนนี้ไปใช้ กล่าวคือ การที่ผลงานวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์หรือมีความแตกต่าง ระหว่างการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำกับตัวแปรต่างๆ เหล่านี้ เป็นผลจากการ ทดสอบในภาพรวมโดยใช้วิธีการทางสถิติไควสแควร์ ซึ่งข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์นั้นเป็นผลรวม ความถี่ของการตอบ หรือการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่รวม จากข้อ 1 ถึงข้อ 20 ดังนั้น จึงจะพบว่า ความถี่ที่รวมแล้วจะมากกว่าจำนวนของกลุ่มบุคคลใน วงการการศึกษาที่มีอยู่จริง เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าเป็นการนับรวมความถี่ซ้ำจากทุกๆ ข้อนั่นเอง และเมื่อนำมาทดสอบแล้วจึงพบว่าค่าสถิติจากการทดสอบค่อนข้างสูง ซึ่งก็ทำให้มีนัยสำคัญทาง สถิติของการทดสอบตามไปด้วย เพราะฉะนั้นการพิจารณาผลงานวิจัยส่วนนี้จะให้คำตอบใน ภาพรวมของการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำที่มีความแตกต่างกันออกไปตามกลุ่ม บุคคลในวงการการศึกษาที่มีลักษณะต่างๆ แยกต่างกันั้นเองด้วยเหตุนี้หากจะให้ความชัดเจน ของข้อค้นพบในส่วนนี้จึงควรพิจารณาการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำแยกเป็นรายข้อคำถามตาม ลักษณะของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่มี เพศ ระดับการศึกษา สังกัดสถานศึกษา และ ประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน ซึ่งก็มี ข้อค้นพบสำคัญๆ ที่ควรพิจารณา ได้แก่

1. ในกรณีกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่เป็นเพศชาย และเพศหญิง เมื่อพิจารณา การให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำรายการข้อคำถามนั้น พบว่า มีความสัมพันธ์กัน หรือแตกต่างกันในการให้ความหมายที่เกี่ยวกับ “การใช้เงิน สิ่งของแลกเปลี่ยนกับการเลื่อนระดับ ตำแหน่งหน้าที่การงาน” และ “ใช้ตำแหน่งหน้าที่ในส่วนราชการ เพื่อให้ตนเองได้รับผลประโยชน์

จากส่วนราชการ เช่น อนุมัติไปราชการ การเบิกจ่าย” โดยที่ข้อคำถามอื่นๆ นั้น ไม่มี ความสัมพันธ์กันแต่อย่างใด ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากความถี่ของการให้ความหมายการจัดกลุ่ม ลักษณะการกระทำระหว่างกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาเพศชาย และเพศหญิง ในข้อคำถามสอง ข้อนี้ ก็มีแนวโน้มว่า ทั้งสองกลุ่มเห็นว่า เป็นการกระทำประพฤติมิชอบ และคอร์ปชั่น เป็นส่วน ใหญ่โดยที่กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาเพศหญิงมีความถี่ในการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะ การกระทำมากกว่าเพศชายข้อค้นพบเช่นนี้ สามารถอธิบายได้ว่าอาจเป็นเพราะกลุ่มบุคคลในวงการ การศึกษาที่เป็นเพศหญิงนั้นเห็นว่า การกระทำตามรายการข้อคำถามสองข้อ โดยเฉพาะเกี่ยวกับ “การใช้เงิน สิ่งของแลกเปลี่ยนกับการเลื่อนระดับตำแหน่งหน้าที่การงาน” ทำให้เกิดความ สิ้นเปลือง เบียดบังค่าใช้จ่ายในครอบครัวหรือส่วนตัว ซึ่งโดยทั่วไปแล้วในครอบครัวของ สังคมไทยฝ่ายหญิงมักจะเป็นผู้รับผิดชอบดูแลค่าใช้จ่ายทั้งหมด ในขณะที่ฝ่ายชายเป็นผู้หารายได้ แม้ว่าจะเป็นครอบครัวของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาซึ่งฝ่ายหญิงก็เป็นข้าราชการ และหา รายได้ด้วยด้วยกัน เช่น แต่ทว่า ฝ่ายหญิงก็ยังคงเป็นผู้ควบคุมดูแลการใช้จ่ายในครอบครัวเช่นเดียวกัน หรือแม้ว่าจะยังไม่มีครอบครัวก็ตามกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่เป็นเพศหญิง ก็มักจะมี คุณลักษณะนิสัยที่ค่อนข้างจะระมัดระวังการใช้จ่ายมากกว่าเพศชายดังนั้น หากต้องการใช้เงินหรือ สิ่งของ เพื่อให้ได้ตำแหน่งหน้าที่การงาน กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่เป็นเพศหญิง จึงได้รับ ผลกระทบของความรู้สึกที่ต้องสูญเสียเงินไปใน สิ่งที่ตนเห็นว่าไม่สมควรมากกว่าเพศชาย ด้วย เหตุนี้จึงสะท้อนความรู้สึกนึกคิดออกมาให้เห็นได้จากการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการ กระทำในเรื่องดังกล่าวนี้ว่าเป็น การประพฤติมิชอบมากกว่ากลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่เป็น เพศชาย

สำหรับกรณีของคำถามที่ว่า “การใช้ตำแหน่งหน้าที่ในส่วนราชการ เพื่อให้ ตนเองได้รับผลประโยชน์จากส่วนราชการ เช่น อนุมัติไปราชการ การเบิกจ่าย” ซึ่งพบว่า กลุ่ม บุคคลในวงการการศึกษาส่วนใหญ่ให้ความหมายการจัดกลุ่มการกระทำความดังกล่าวนี้ว่าเป็นการ คอร์ปชั่น โดยที่กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาเพศหญิงจะมีความถี่มากกว่าเพศชาย สาเหตุที่เป็น เช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ในวงราชการไทยโดยเฉพาะในวงการศึกษานั้น ผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่ใน ส่วนราชการที่เป็นระดับบริหาร ซึ่งมีอำนาจในการอนุมัติเงินเบิกจ่ายการไปราชการ ส่วนใหญ่จะ เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง หรือกล่าวอย่างสรุปก็คือ ในวงการการศึกษาผู้ชายมักจะได้รับ ตำแหน่งเป็นผู้บริหารมากกว่าผู้หญิง และก็ค่อนข้างจะมีการเดินทางไปราชการบ่อยครั้ง ดังนั้นเมื่อ มีการปฏิบัติเป็นประจำก็จะทำให้เกิดความรู้สึกเคยชินในการใช้ตำแหน่งหน้าที่อนุมัติการไป ราชการหรือเบิกจ่าย จึงไม่รู้สึกว่าการกระทำดังกล่าวนี้จัดเป็นการคอร์ปชั่นมากเท่ากับกลุ่มบุคคล ในวงการการศึกษาเพศหญิงซึ่งได้รับโอกาสน้อยกว่าไม่มีความรู้สึกเคยชิน ดังนั้น เมื่อให้สะท้อน ความคิดเห็นในการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำเช่นนี้ กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาเพศหญิงจึงมี จำนวนมากที่เห็นว่าเป็นการกระทำคอร์ปชั่นลักษณะเช่นนี้อาจสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ผาสุก

พงษ์ไพจิตร และสังคีต พิริยะรังสรรค์ (2537 : 36 - 427) ที่สรุปสาเหตุของการกระทำคอร์ปชั่นของข้าราชการไทยได้ว่า บางครั้ง อาจเกิดขึ้นเพราะความเคยชิน ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของข้าราชการเองว่า สิ่งที่ทำนกระทำนั้นเป็นการคอร์ปชั่นด้วยเช่นกัน

2. สำหรับกรณี กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกัน คือ ปริญญาตรี หรือต่ำกว่า กับสูงกว่าปริญญาตรีที่มีการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำต่างกัน เมื่อพิจารณาในภาพรวมของทุกรายการข้อคำถามนั้น แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของรายการข้อคำถามกลับพบว่า มีเพียงข้อเดียวเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาและการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่ากลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกันให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำต่างกัน ซึ่งรายการการกระทำดังกล่าวได้แก่ ข้อ 1 ที่ว่า “การใช้เงิน สิ่งของ แลกเปลี่ยนกับการเลื่อนระดับตำแหน่งหน้าที่การงาน” โดยที่การกระทำดังกล่าวนี้กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาส่วนใหญ่จัดให้เป็นการกระทำประพฤตินิยมชอบ ทั้งนี้ กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือต่ำกว่าจะมีความถี่ หรือจำนวนมากกว่ากลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีในการ จัดกลุ่มให้ความหมายลักษณะการกระทำดังกล่าวนี้ สำหรับรายการในข้อคำถามอื่นๆ กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกันไม่มีความแตกต่างกันในการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำแต่อย่างใด หรือกล่าวอย่างง่ายได้ว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาและการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาในรายการข้อคำถามที่เหลือ สาเหตุนี้อาจอธิบายได้ว่า กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษา แม้ว่าจะมีระดับการศึกษาแตกต่างกันก็จริง แต่เมื่อทำงานในองค์กรทางการศึกษาดูด้วยกันต่างก็อยู่ในวัฒนธรรมองค์กรเดียวกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ ซึมซับ เกี่ยวกับวัฒนธรรม ค่านิยม ตลอดจน แบบแผนปฏิบัติขององค์กรเหมือนกัน การปฏิบัติงาน ในองค์กร หรือหน่วยงานทางการศึกษานั้น ระดับคุณวุฒิทางการศึกษาที่ต่างกันระหว่างระดับปริญญาตรีหรือต่ำกว่า และสูงกว่าระดับปริญญาตรีมีผลค่อนข้างน้อยต่อการรับผิดชอบงาน โดยเฉพาะหน่วยงานทางการศึกษาระดับโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรือแม้แต่สถานศึกษาที่เปิดสอนระดับอนุปริญญาขึ้นไป ที่จะพบว่า ผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และระดับปริญญาโทต่างก็รับผิดชอบงานไม่แตกต่างกัน คือ อาจเป็นผู้สอน และผู้บริหารก็ได้ ดังนั้น จึงเป็นสาเหตุให้กลุ่มบุคคลดังกล่าวนี้ ให้ความหมายในการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำไม่แตกต่างกันในรายการข้อคำถามแทบทั้งหมด และแม้ว่าจะมีความแตกต่างกันในการให้ความหมายในรายการการกระทำข้อเดียวที่กล่าวข้างต้นนั้น เมื่อพิจารณาค่าสถิติทดสอบ (X^2 - value) และระดับนัยสำคัญทางสถิติก็จะพบว่า มีค่าค่อนข้างต่ำ ($X^2 = 7.58, p < .05$) ซึ่งเกือบจะไม่มีนัยสำคัญ เมื่อเปรียบเทียบกับรายการการกระทำในข้อที่ 3 ซึ่งจะพบว่า มีค่า ($X^2 = 7.20, p > .05$)

หรือเกือบจะไม่มี ความแตกต่างในการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำกับระดับ การศึกษาของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาด้วยเช่นกัน

3. ในกรณี กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาต่างสังกัด กัน เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำเป็นรายข้อ พบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างสังกัดสถานศึกษา และการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการ กระทำของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาอยู่ถึง 13 รายการข้อคำถาม หรือกล่าวได้ว่า บุคคลที่ ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาต่างสังกัดกันนั้นมีการให้ความหมายจัดกลุ่มลักษณะการกระทำ แตกต่างกันในรายการข้อคำถามเป็นส่วนใหญ่จากรายการข้อคำถามทั้งหมด โดยที่แนวโน้มของการ ให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำ จะจัดเป็นการคอร์ปชั่น และประพฤติมิชอบ ทั้งนี้ โดยกลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจะมีความดี หรือมีจำนวนมากกว่าในการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำ เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่ม บุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดและในสถานศึกษา ที่เปิด สอนระดับอนุปริญญาขึ้นไป สาเหตุเช่นนี้ สามารถอธิบายได้เป็นสองประเด็น กล่าวคือ ประเด็น แรกความสัมพันธ์หรือความแตกต่างระหว่างสังกัดสถานศึกษา และการให้ความหมายลักษณะการ กระทำของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่พบจากงานวิจัยนี้ อาจเป็นเพราะความแตกต่างที่เกิดจาก ธรรมชาติ หรือที่มาของข้อมูลความดีหรือจำนวนบุคคลซึ่งจำแนกตามสังกัดสถานศึกษาที่มีสัดส่วน แตกต่างกันอย่างมากระหว่างเดิมตั้งแต่การสุ่มเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยแล้ว โดยกลุ่มบุคคลที่ ปฏิบัติงานในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจะมีจำนวนมากที่สุด รองลงมา จะเป็นกลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด และสถานศึกษาที่ เปิดสอนระดับอนุปริญญาขึ้นไปตามลำดับ ดังนั้นเมื่อให้กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ให้ความหมายการจัด กลุ่มลักษณะการกระทำ ความดีที่สังเกตได้ (O_{ij}) จึงแตกต่างจากความดีที่คาดหวัง (E_{ij}) ก่อนข้างมากในเกือบจะทุกเซลล์ของสูตรหรือวิธีการวิเคราะห์การทดสอบความสัมพันธ์ด้วยไคว้ส แควร์ที่ว่า
$$\chi^2 = \sum \left(\frac{O_{ij} - E_{ij}}{E_{ij}} \right)^2$$
 ซึ่งส่งผลให้ค่าไคว้สแควร์จากการทดสอบมีค่าสูง และมี นัยสำคัญทางสถิติในการทดสอบเป็นส่วนใหญ่แทบทุกรายการข้อคำถาม หรือกล่าวโดยสรุป ความสัมพันธ์ที่แท้จริง

อย่างไรก็ตาม หากมองข้ามการอธิบายในประเด็นแรกนี้ ก็อาจอธิบายได้ตาม ประเด็นที่สอง กล่าวคือ สาเหตุที่กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่อยู่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัด ก่อนข้างจะมีความดีในการให้ความหมายลักษณะการกระทำตามรายการ ข้อคำถามต่างๆ ให้เป็นการกระทำคอร์ปชั่น หรือประพฤติมิชอบมากกว่า กลุ่มบุคคลในวงการ การศึกษาที่อยู่ในสถานศึกษาสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด และสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับ อนุปริญญาขึ้นไปนั้น อาจเป็นเพราะลักษณะงานของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาในสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตามรายการข้อคำถามต่างๆ จำนวน 13 ข้อ นั้นมีโอกาสที่จะกระทำได้น้อย เพราะโครงสร้างและอำนาจรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของโรงเรียนประถมศึกษาไม่เอื้อให้สามารถกระทำได้ กลุ่มบุคคลดังกล่าวจึงไม่มีความเคยชิน หรือคุ้นเคยในการกระทำ ดังนั้น หากมีการกระทำตามรายการข้อคำถามดังกล่าวเกิดขึ้น กลุ่มบุคคล ในวงการศึกษากลุ่มนี้ จึงมีความคิดว่าเป็นสิ่งที่ไม่บังควรอย่างยิ่ง หรือเป็นสิ่งที่ผิดจึงสะท้อนความคิดเช่นนี้ออกมาให้เห็นจากการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำตามรายข้อคำถาม ที่กล่าวให้เป็นการกระทำคอร์ปชั่น หรือประพฤติมิชอบ อาทิ รายการ การกระทำที่เกี่ยวกับการ “อาศัยพรรคพวก และความเป็นคนสนิทกับผู้มีอำนาจในการเลื่อนระดับ หรือเข้าสู่ตำแหน่งหน้าที่การงาน” “การอนุมัติจัดซื้อจัดจ้าง หรือประกวดราคาวัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดิน สิ่งก่อสร้าง โดยเอื้อประโยชน์เฉพาะราย” “ละเมิดกฎเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติในการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาเพื่อให้บุตรหลานญาติมิตรของตนได้เข้าศึกษาต่อในโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่ตนมีอำนาจบริหารสั่งการ” และ “ใช้พาหนะส่วนราชการในการปฏิบัติงานส่วนตัวและครอบครัว” ทำนองนี้เป็นต้น ซึ่งจะเห็นว่ารายการกระทำในข้อต่างๆ เหล่านี้ ส่วนใหญ่จะมีโอกาสเกิดได้มากในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด และสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับอนุปริญาขึ้นไป ดังนั้นกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่ปฏิบัติงานในสังกัดสถานศึกษาสองประเภท จึงมีความคุ้นเคยกับการกระทำดังกล่าวมากกว่า ซึ่งก็ทำให้มีการให้ความหมายการกระทำที่ว่านี้เป็นการคอร์ปชั่น และประพฤติมิชอบน้อยกว่า

4. ในกรณีกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันมีการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำแตกต่างกันหรือมีความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ในการทำงานกับการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำของกลุ่มบุคคลในวงการศึกษานั้น เมื่อพิจารณาจำแนกความสัมพันธ์ก็พบว่า จากจำนวนข้อคำถามรายการการกระทำ 20 ข้อ ปรากฏความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ในการทำงานกับการให้ความหมายลักษณะการกระทำจำนวน 11 ข้อ และมีอยู่จำนวน 9 ข้อ ที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน โดยที่แนวโน้มความถี่ของการให้ความหมายจากทุกกลุ่มประสบการณ์ในการทำงานของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาต่างก็จัดให้เป็นการประพฤติมิชอบ การคอร์ปชั่น และผิดธรรมเนียมปฏิบัติ ตามลำดับ ทั้งนี้ กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 15 ปี จะมีความถี่หรือจำนวนมากกว่าในการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำในข้อคำถามเหล่านี้ เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 5 - 15 ปี และต่ำกว่า 5 ปี ข้อค้นพบเช่นนี้ อธิบายได้ว่า ประสบการณ์ในการทำงานที่นานกว่าของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษา อาจทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ และพบเห็นลักษณะการกระทำต่างๆ ตามรายการข้อคำถาม ซึ่งเกิดขึ้นในวงการการศึกษาได้มากกว่า นอกจากนั้นก็อาจรู้ว่าลักษณะการกระทำเช่นไรที่เป็นการผิดระเบียบ ข้อปฏิบัติ ในวงราชการทางการศึกษา หรือรวมทั้งรู้ว่า การกระทำในลักษณะใดที่ในวงราชการทางการศึกษาประพฤติปฏิบัติกันเป็นประจำ จนกระทั่งเห็นเป็นเรื่องปกติ ดังนั้น

เมื่อให้กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานที่ต่างกัน ทำการให้ความหมาย การจัดกลุ่มลักษณะการกระทำตามรายการการกระทำในข้อคำถามต่างๆ จึงมีจำนวนเกือบจะเท่าๆ กัน ของข้อคำถามที่มีทั้งความสัมพันธ์กัน และไม่มีความสัมพันธ์กันระหว่างประสบการณ์ในการทำงานกับการให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำ ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนจากในข้อคำถาม 9 ข้อ ที่ไม่พบความสัมพันธ์ โดยจะพบว่า ความถี่หรือจำนวนกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่มี ประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 15 ปี เมื่อจัดกลุ่มลักษณะการกระทำสี่ลักษณะ คือ การ คอร์ปชั่น ประพฤติมิชอบ ผิดธรรมเนียมปฏิบัติ และเป็นปกติ แล้วจะมีจำนวนเกือบเท่าๆ กัน กับ กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 5 ปี และ 5 - 15 ปี เช่น ข้อ คำถามที่ว่า “ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจให้ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ได้บังคับบัญชาปฏิบัติ เรื่องส่วนตัวให้กับตนเองหรือครอบครัว” “ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ได้บังคับบัญชา อุทิศตนประจบ รับใช้ในการปฏิบัติงานส่วนตัว ให้กับผู้บังคับบัญชา หรือครอบครัว แลกเปลี่ยนกับการได้รับ ผลประโยชน์ตอบแทน” และ “เรียกและรับของขวัญ ของกำนัลใน โอกาสพิเศษ เช่น วันเกิด วัน ขึ้นบ้านใหม่ และวันฉลองตำแหน่งแลกเปลี่ยนการให้ผลประโยชน์ตอบแทนในตำแหน่งหน้าที่การ งาน” เป็นต้น ซึ่งในข้อคำถามที่ยกเป็นตัวอย่างนี้จะพบว่าจำนวนกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่มี ประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 15 ปี ให้ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำว่าเป็นเรื่อง ปกติ เท่าๆ กับ ที่กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาที่มีประสบการณ์น้อยกว่าทั้งสองกลุ่มที่ให้ ความหมายว่าเป็นเรื่อง ประพฤติมิชอบ คอร์ปชั่น และผิดธรรมเนียมปฏิบัติ กล่าวโดยสรุปตามที่ อธิบายมาก็คือ ประสบการณ์ในการทำงานที่นานกว่า จะทำให้กลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาให้ ความหมายการจัดกลุ่มลักษณะการกระทำโดยอาศัยระเบียบแบบแผนปฏิบัติในวงราชการทาง การศึกษา กอปรกับความเคยชินที่ตนรับรู้พบเห็น เป็นหลักสำคัญ

ประเด็นที่สี่ ผลการวิจัยที่ทำการศึกษพบว่า กรณีศึกษาสี่กรณีเกี่ยวกับสาเหตุ แรงจูงใจ และพฤติกรรมคอร์ปชั่น ซึ่งได้ข้อค้นพบสรุปได้ว่า

1. พฤติกรรมคอร์ปชั่นที่ปรากฏ ได้แก่ การทุจริตเกี่ยวกับการจัดซื้อ จัดจ้างชุดพลศึกษาของนักเรียน การใช้งบประมาณซ่อมแซมโรงเรียน การจัดซื้อ และรับค่า คอมมิชชั่นในโครงการอาหารเสริมนมสำหรับนักเรียน การจัดซื้อวัตถุดิบเพื่อประกอบอาหารใน โครงการอาหารกลางวัน การเบิกจ่ายงบประมาณการจัดซื้อพัสดุรายหัวนักเรียน การเบิกจ่าย งบประมาณเข้าซื้อเครื่องนำสิ่งของทางราชการมาใช้เป็นส่วนตัว การใช้เวลาทางราชการไป ปฏิบัติงานส่วนตัว การเรียกและรับค่าคอมมิชชั่นจากการจัดซื้อพัสดุ ธุรภัณฑ์ทางการศึกษา และ การเรียกรับสิ่งของฝากเพื่อเอื้อหรือละเว้นต่อการปฏิบัติหน้าที่

2. สาเหตุ แรงจูงใจ ในการกระทำพฤติกรรมคอร์ปชั่น ประกอบด้วย หลายสิ่งประกอบกัน ได้แก่

2.1 บุคลิกลักษณะส่วนตัว และค่านิยมในการดำเนินชีวิต

2.2 การได้รับโอกาสในการกระทำ

2.3 การยอมรับทางสังคม และผลตอบแทนในการกระทำ

2.4 ความเคยชินการไม่ตระหนักในการกระทำ

2.5 ช่องโหว่ในการบังคับใช้ระเบียบ ข้อปฏิบัติ

2.6 ภาระรับผิดชอบส่วนตัว และครอบครัว

2.7 การมีตำแหน่งเอื้อต่อการกระทำ

จากข้อค้นพบทั้งในส่วนที่เป็นสาเหตุ แรงจูงใจ และพฤติกรรมคอร์รัปชัน ตามที่กล่าวผ่านมานี้จะเห็นว่า ข้อค้นพบเหล่านี้มีความสอดคล้องกันกับแนวคิดทางทฤษฎีที่ผู้วิจัยใช้เป็นกรอบในการวิจัยเพื่ออธิบายถึงพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคล ซึ่งบุคคลจะแสดงออกทางพฤติกรรมให้เห็นได้ก็เนื่องมาจากองค์ประกอบ หรือปัจจัยที่สำคัญ สองประการ ได้แก่ สภาพแวดล้อมของบุคคล (ทั้งที่เป็นระดับมหภาค และจุลภาค และเป็นทั้งสภาพแวดล้อมของบุคคลปัจจุบัน) และอุปนิสัยความโน้มเอียงของบุคคล โดยทั้งสองส่วนนี้เป็นตัวกำหนดให้บุคคลที่เป็นกรณีศึกษาทั้ง 4 กรณี แสดงพฤติกรรมคอร์รัปชัน ดังจะเห็นได้จากกรณีนายชอบ ติดตามนาย นายชัย ชอบการค้า และนายสุวัฒน์ มุ่งกิจการดี ซึ่งเป็นผู้ที่มีลักษณะนิสัย ค่านิยมการดำเนินชีวิตที่โน้มเอียงไปในทางฟุ่มเฟือย รักสนุก ชอบเที่ยวเตร่ และเล่นการพนัน ลักษณะเช่นนี้เป็นอุปนิสัยส่วนตัวที่ง่ายต่อการแสดงออกของพฤติกรรมแสวงหาเงิน หรือทรัพย์สินนี้โดยไม่คำนึงว่าทรัพย์สินที่ได้มาจะถูกต้องหรือไม่ นอกจากอุปนิสัยดังกล่าวนี้ที่จะเป็นส่วนกำหนดการแสดงออกของพฤติกรรมคอร์รัปชันแล้วความเคยชินซึ่งเป็นอุปนิสัยของบุคคลที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมบางอย่างเป็นประจำก็ทำให้บุคคลไม่รู้สึกละอายใจที่ตนกระทำความผิดไปในนั้นเป็นสิ่งผิด เช่น นายกรณีนายกมล รักหลวง ที่นำสิ่งของทางราชการมาใช้เป็นของตัวเองของตน โดยอาจจะคิดว่าเป็นสิ่งของที่มีราคาไม่มาก หากนำมาใช้ก็คงไม่ถือว่าเป็นเรื่องเสียหาย ร้ายแรงแต่อย่างใดจึงแสดงออกทางพฤติกรรมเช่นนี้ตลอดมาเป็นเวลานาน

นอกจากนั้น หากพิจารณาถึงสาเหตุ แรงจูงใจ อื่นๆ ที่เหลือ ที่ทำให้กรณีศึกษาแสดงพฤติกรรมคอร์รัปชันนั้น เมื่อนำทฤษฎีที่เป็นกรอบการวิจัยมาอธิบาย ก็จะเห็นว่า ล้วนแต่เป็นสาเหตุ แรงจูงใจ ที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทั้งอดีต และปัจจุบันที่อยู่ในระดับจุลภาคของกรณีศึกษาทั้ง 4 กรณี ทั้งสิ้น ที่เป็นเงื่อนไขทำให้เกิดพฤติกรรมคอร์รัปชัน ไม่ว่าจะเป็นสาเหตุ แรงจูงใจ ที่เกี่ยวกับการได้รับโอกาสในการกระทำ การยอมรับทางสังคมและผลตอบแทนที่ได้จากการกระทำ ช่องโหว่การบังคับใช้ ระเบียบ ข้อปฏิบัติ ภาระรับผิดชอบส่วนตัว และครอบครัว ตลอดจนกระทั่งการมีตำแหน่งที่เอื้อให้เกิดการกระทำ อาทิ กรณีนายชอบ ติดตามนาย ที่มีโอกาสใกล้ชิด ติดตามรับใช้ผู้บังคับบัญชา จนกระทั่งได้รับความดีความชอบในการพิจารณาเลื่อนขึ้นเงินเดือนเป็นกรณีพิเศษบ่อยครั้ง และนำไปสู่การได้รับการยอมรับจากสังคม ชุมชน ให้เป็นตัวแทนทำหน้าที่ต่างๆ และแม้กระทั่งบางครั้ง เมื่อมีการถูกร้องเรียนสอบสวนเกี่ยวกับการทุจริต คอร์รัปชันในการปฏิบัติ

หน้าที่ แต่ก็ได้อาศัยความอุปถัมภ์จากผู้บังคับบัญชาให้พ้นผิด หรือหากได้รับโทษก็จะเป็นขั้นที่ไม่รุนแรงนัก สิ่งเหล่านี้ต่างช่วยผลักดันให้แสดงพฤติกรรมคอร์รัปชันได้เช่นกัน

นอกจากข้อค้นพบจากงานวิจัยในส่วนนี้จะยืนยันตามทฤษฎีที่ผู้วิจัยใช้เป็นกรอบในการอธิบายการเกิดพฤติกรรมคอร์รัปชันของกลุ่มบุคคลในวงการการศึกษาแล้วผลงานวิจัยดังกล่าวก็ยังสอดคล้องกับแนวคิด และงานวิจัยของบุคคลต่างๆ เช่น กมล สกลเดช (2525 : 32) ชานินทร์ กรีวิเชียร (2520 : 4-5) ผาสุก พงษ์ไพจิตร และสังคีต พิริยะรังสรรค์ (2537 : 396 - 424) และสุพัตรา สุภาพ (2542 : 99 - 101) ที่อธิบายถึงสาเหตุ การเกิดการกระทำคอร์รัปชันของบุคคลว่าเป็นเพราะ สภาพแวดล้อมหรือปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายในของบุคคลซึ่งมีหลากหลาย อาทิ ด้านเศรษฐกิจการครองชีพที่บีบรัด ด้านสังคม โอกาส หรือการมีตำแหน่งเอื้อให้กระทำได้ กฎหมายระเบียบที่มีช่องโหว่ ค่านิยมหรือกิเลสส่วนตัว ระบบอุปถัมภ์การเกื้อกูลช่วยเหลือกัน ในสังคมวัฒนธรรมหรือวาระการไทย และความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทำนองนี้เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบในงานวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะหลักอยู่สองประการ ได้แก่

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเพื่อป้องกัน และปราบปรามการคอร์รัปชัน ทุจริต

ประพฤตินิยมชอบในวงราชการ

สำหรับการปฏิบัติงานของหน่วยงานทางราชการ โดยเฉพาะในหน่วยงานราชการทางการศึกษา เพื่อเป็นการป้องกันและปราบปรามการกระทำคอร์รัปชันของกลุ่มบุคคลในหน่วยงานควรมีการดำเนินงาน ดังนี้

1.1 ควรมีระบบ หรือวิธีการตรวจสอบการปฏิบัติราชการของหัวหน้าหน่วยงานในหน่วยราชการ หรือ การปฏิบัติงานของผู้บริหาร โรงเรียน หรือสถานศึกษาว่า ในการเดินทางไปปฏิบัติราชการภายนอกหน่วยงานนั้น เป็นการปฏิบัติงานที่แท้จริง มีหลักฐานอ้างอิงที่ตรวจสอบได้หรือไม่ ทั้งนี้อาจมอบหมายให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา หรือโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย เช่น ตัวแทนครู ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งอาจดำเนินการตรวจสอบเป็นรายเดือน หรือรายภาคเรียน หรือเมื่อมีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาในแต่ละครั้ง หากกระทำได้เช่นนี้ จะช่วยป้องกันและตรวจสอบการใช้เวลาทางราชการไปปฏิบัติงานส่วนตัวของผู้บริหารได้ ก่อนข้างมาก

1.2 ในการจัดซื้อจัดจ้าง วัสดุ ครุภัณฑ์รายหัวนักเรียน หรือการจัดซื้อนมในโครงการอาหารเสริมของโรงเรียนระดับประถมศึกษานั้น ควรดำเนินการโดยคณะกรรมการจัดซื้อ จัดจ้างที่ประกอบด้วยตัวแทนบุคคลหลายฝ่าย อาทิ ตัวแทนจากข้าราชการครูในโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ชำนาญการด้านนม และตัวแทนบริษัท ห้างร้าน เป็นต้น ทั้งนี้ในการดำเนินการนั้นควรกระทำระดับโรงเรียน และเป็นการเปิดเผยให้มีการประมูล แข่งขันโดยเสรี

1.3 การพิจารณาผลงานเพื่อให้ความดีความชอบของข้าราชการครูในโรงเรียน หรือสถานศึกษามีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการพิจารณาที่ชัดเจน โปร่งใส พร้อมทั้งติดประกาศแจ้ง ให้รับรู้โดยทั่วกันทั้งหน่วยงาน และควรมีการดำเนินการในรูปของคณะกรรมการ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการใช้วิธีการที่ไม่ถูกต้องเพื่อให้ได้มาซึ่งการเลื่อนขั้นเงินเดือนเป็นกรณีพิเศษของข้าราชการครู

1.4 ควรมีระบบ หรือวิธีการ การอนุมัติเบิกจ่าย วัสดุ ครุภัณฑ์ ทางการศึกษา ประเภทสิ้นเปลือง ให้แก่ ข้าราชการครู หรือผู้สอน ในโรงเรียนหรือสถานศึกษา โดยการกำหนด ใ้โครงการรายการวัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ให้เบิก พร้อมทั้งควรจัดให้มีระบบการตรวจสอบหรือการทำ หลักฐานรายงานการใช้จ่ายวัสดุ ครุภัณฑ์เหล่านั้น โดยอาจแต่งตั้งให้มีบุคคลหรือคณะกรรมการ เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานวิจัยเกี่ยวกับการคอร์รัปชันในวงการการศึกษา

เพื่อให้มีการค้นพบข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการคอร์รัปชันในวงการการศึกษาอย่างรอบด้านหลากหลายแง่มุมยิ่งขึ้น น่าจะมีการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับจำนวนเงินของรัฐ หรือหน่วยงานทางการศึกษาที่ต้องสูญเสียไปในแต่ละปีการศึกษา อันเนื่องมาจากการคอร์รัปชันในหน่วยงาน องค์กร ทางการศึกษา ต่างๆ

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการคอร์รัปชัน อันเนื่องมาจากการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา หรือโรงเรียนในแต่ละระดับการศึกษา โดยเฉพาะการเสียเงินเพื่อให้ได้มาซึ่งตำแหน่งผู้บริหาร

2.3 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินของผู้ปกครองที่ให้โรงเรียน หรือสถานศึกษาเพื่อแลกกับการให้บุตรหลานของตนได้รับเข้ารับการศึกษาในโรงเรียน หรือสถานศึกษาแห่งนั้นๆ ตลอดจนวิจัยเกี่ยวกับวิธีการ หรือรูปแบบการเรียกรับเงินของโรงเรียน หรือสถานศึกษา ดังกล่าว

2.4 ควรขยายขอบเขตการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้กว้างขวางครอบคลุมทุกพื้นที่

บรรณานุกรม

- กมล สกนเดช, การทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ : บทวิเคราะห์ทางกฎหมายในแง่
ความหมายและการใช้คำในกฎหมาย, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2525.
- กาญจณี สมเกียรติคุณ, การฉ้อราษฎร์บังหลวง : วิเคราะห์จากการพัฒนาประเทศในรัชสมัยของ
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2411 - 2453. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบในวงราชการ “รายงานผลการ
ปฏิบัติราชการ ประจำปี 2537” กรุงเทพฯ. บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด
(มหาชน), 2537.
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบในวงราชการ. “รายงานผล
การปฏิบัติราชการ ประจำปี 2538” กรุงเทพฯ. บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง
จำกัด (มหาชน), 2538.
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบในวงราชการ. “รายงานผล
การปฏิบัติราชการ ประจำปี 2539” กรุงเทพฯ. บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง
จำกัด (มหาชน), 2539.
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบในวงราชการ. “รายงานผล
การปฏิบัติราชการ ประจำปี 2540” กรุงเทพฯ. บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง
จำกัด (มหาชน), 2540.
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบในวงราชการ. “รายงานผล
การปฏิบัติราชการ ประจำปี 2541” กรุงเทพฯ. บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง
จำกัด (มหาชน), 2541.
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบในวงราชการ. “รายงานผล
การปฏิบัติราชการ ประจำปี 2542” กรุงเทพฯ. บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง
จำกัด (มหาชน), 2542.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. ผลของการคอร์รัปชันที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการเมือง, เอกสาร
อัดสำเนา, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ม.ป.ท., 2519
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร, ฉ้อราษฎร์บังหลวง. แผ่นดินไทย เล่ม 1 (สิงหาคม 2520) , สำนัก
นายกรัฐมนตรี (2520).

- นภคกุล เจนอักษร. **ไฟเสียดยอดลงคืนเลาหลู่ ว่าด้วยการใช้อำนาจในการบริหารของผู้บริหาร**
การศึกษาไทย : กรณีศึกษาเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, 2538
- บุญชุม ศรีสะอาด. **การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล,** กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, 2540.
- บุญเลิศ ช่างใหญ่. **“หมายเหตุประชาชน” มติชนสุดสัปดาห์ 22 - 28 กรกฎาคม 2545.** ปีที่ 22
ฉบับที่ 1144 หน้า 19
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร และสังคีต พิริยะรังสรรค์. **คอร์ปชั่นกับประชาธิปไตย.** กรุงเทพมหานคร : ศูนย์
ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พระนคร : อักษรเจริญทัศน์, 2525.
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. **รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง องค์ความรู้ว่าด้วยการทุจริตและประพฤติมิ
ชอบในวงราชการไทย** กรุงเทพฯ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการ
ทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ, 2539
- มติชนสุดสัปดาห์ **“ปัญหาคอร์ปชั่นไทย : อาการยังรุนแรงน่าเป็นห่วง”** วันจันทร์ที่ 17 กันยายน
2544 หน้า 28 - 29.
- มานิต มานิตเจริญ. **พจนานุกรมไทยบริษัทแพร่พิทยา.** พระนคร : โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์, 2507.
- รัตนะ บัวสนธ์. **การประเมินผลโครงการ : การวิจัยเชิงประเมิน.** กรุงเทพมหานคร : ต้นอ่อนแถมมี,
2540
- รัตนะ บัวสนธ์. **วิจัยเชิงคุณภาพ.** เอกสารคำสอน (อัดสำเนา), คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
นเรศวร, 2541
- วารสารณ์ สามโกเศศ. **โพลความเห็น เรื่องคอร์ปชั่น :** หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน 20 กันยายน 2544
วารินทร์ วงศ์หาญเชานัน. **การวิเคราะห์การขัดแย้งกับการศึกษาเรื่องคอร์ปชั่น,** วารสารสังคมศาสตร์,
ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (10 มกราคม 2516).
- ศรัณย์ ชูเกียรติ. **การทุจริต : ปัญหาใหญ่ที่ผู้บริหารต้องเผชิญ.** Rangsit Business Review ปีที่ 3
ฉบับที่ 6 มกราคม - มิถุนายน 2544.
- สุพัศรา สุภาพ. **ปัญหาสังคมไทย.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- สุภางค์ จันทวานิช. **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ,** พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- Black Law Dictionary 4 th Edition, St Paul, MN : West Publishing, 1979.
- Bogdan, R.C. and Biklen, S.K. **Qualitativa Research for Education : An Introduction to
Theory and Methods.** Boston. Allyn and Bacom, Inc. 1982.
- Heidenheimer, Arnoid J. **Political Corruption : Readings in Comparative Analysis.** New York,
NY : Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1970.

Van Roy, E. **“On the Theory of Corruption”** **Economic Development and Culture Change**,
1970 Vol. 19 No. 1 (October) p. 86-100.